

Engelsiz yurt dışı - Mentörle

Özet: Yurt dışına gitmek herkes için zorlayıcı bir deneyim olabilir. Rahat olduğumuz sınırlar içinden çıktığımızda şaşkınlık ve bazen korku hissedebiliriz. Bu durumda, alışkın olduğumuz ortamlarda fazla çaba göstermeden yaptığımız sıradan işleri bile yapamaz hale gelebiliriz. Böylece konuştuğumuz dilin, güvendiğimiz insanların, biriktirdiğimiz bilgilerin değerinin farkına varabiliriz.

Özel gereksinimleri olan bir birey için yurt dışına gitmek daha zordur. Bu bireyler, ulaşım ve iletişim problemlerine ek olarak, aile ve arkadaşlarının aşırı koruyucu tutumlarıyla karşılaşılır. Bu nedenle sorumluluk alma ve karar verme fırsatlarına akranlarından daha az sahip olur ve bağımsız yaşama deneyimleri sınırlanır.

Bu çalışmada, uluslararası değişim projelerine Türkiye’den katılan 5 engelli öğrenciyle mentörlük sistemi kullanılarak verilen destek anlatılmaktadır.

Mentör, öğrencileri uzaktan takip ederken ABD’deki Engellilerin Uluslararası Hareketliliği’nin (MIUSA) 30 senelik tecrübesinden faydalanmıştır.

Mentör, her öğrencinin yaşadığı zorlayıcı benzersiz olayları tek tek ele alıp güveni düşüren faktörler üzerinde durur. Öğrencinin özgüveni çevre algısı, yabancı dil yeterliliği ve mevcut becerilerine bağlıdır. Mentör ayna gibi, öğrencinin yaşadığını algılamasını, gözden geçirmesini sağlar ve öğrencinin zorlukları aşmasına yardımcı olur. Karar ve sorumluluk öğrencinin: Öğrenci mentörden talep eder, hem konuyu hem de çalışma hızını belirler. Öğrenci çeşitli beceri ve yetkinlikler kazanır.

Engelli öğrencilerin yurt dışı deneyimleri, kaydettikleri raporlar ve geliştirilen genel tavsiye metinleri derlenerek online olarak yayınlanacaktır.

Yurt dışına gidenler bir çok yönde yetkinlik kazanır:

- Yeni insanlarla arkadaşlık kurar ve yeni şeyler deneyerek kendini ve sınırlarını keşfeder.
- Sınırlarının farkına vardığında kendisine daha gerçekçi hedefler koyabilir ve çevresindeki olayları daha iyi değerlendirebilir.
- Problem çözme yöntemlerini öğrenir. Kendi tercihlerini belirleyerek karar verme yeteneğini ve öz güvenini güçlendirir.
- Karar verme becerisiyle birlikte kararlarının sorumluluğunu almayı öğrenir.
- Algısını keskinleştirir ve çevresinin farkına varır. Farklı görüşler öğrenerek kendi hayatını renklendirir.
- Öğrendiklerini çevresiyle paylaşarak pek çok insanın hayatını renklendirebilir.

Sistemik adımlar:

MIUSA (Mobility International USA) 1981 yılında engelliler için uluslararası değişim projelerine katılma amacıyla kuruldu. 2005 ve 2010 MIUSA’nın projelerine Türkiye’den katılanlar döndüklerinde, yurt dışına gitmenin mümkün olduğunu, ancak belirsizliklerin araştırılması gerektiğini gösterdi.

“www.miusa.org” sayfasında uluslararası seyahat eden engelli kişilerin örnekleri, başkalarına çağrı yapıyor: “Sen de dene!”. Türkiye’den daha evvel yurt dışına çıkan engelli olmuştur ama yaşadıkları bilinmiyor, bu da yeni adayların hazırlanmasını zorlaştırıyor. Amerika’daki yöntemlerden esinlenerek, Türkiye’de kültürümüz ve ihtiyaçlarımıza uyan ve özellikle gençlerin kendilerini hazır hissedebilecekleri adımların arayışı başladı.

Yurt dışı programına katılan beş engelli öğrenci 2011-15 yılları arasında takip edildi. Hak ettikleri ek desteği alabilmek için kimi bürokratik işlemlerden rahatça geçerken kimi kurumundan bilgi alamadı. Üç kişi yabancı dil yetersizliği nedeni ile engellenmişti: derse katılım yanısıra, gündelik yaşam, konaklama ayarlamak, seyahat etmek gibi sorunlar yaşadılar. Bir öğrenci gitmeden evvel yeterli bilgi verilmeyince, hazırlıksız kaldı ve yanlış beklentisi olunca doğru birimden gerekli bilgiyi talep edemedi. Tecrübeli olan da sorun yaşadı: önceden talep ettiğinin önemi anlaşılmadığı için uygunsuz konaklama ayarlanmıştı. Mentörlükle, stres ve kızgınlık azalınca, kuruma makül bir talepte bulunuldu ve bölümüne yakın bir yurda geçti. Bu da başlangıçta iyi bir iletişim kurulabilirse, gereksiz çaba harcanmadan sorunların çözülebileceğini gösterdi.

Her öğrencinin deneyimi ve yaşadığı olaylara yaklaşımı farklıdır. Sistemik olarak mentor ile deneyimlerin konuşulması ve yazıya dökülmesiyle deneyimli öğrenci, diğer adayların tedirginliklerini anlayıp onlara yol gösterebilir. Böylece aday gitmeden kendisini hazırlar, gerçekçi hedefe adım adım ilerler. Uzaktan e-posta ve skype gibi görüntülü konuşma programlarının aracılığıyla görüşülerek, mentörle hatalarını değerlendirir ve yaşadıklarını gözden geçirir. Güçlü yönlerinin farkına varır, zayıf noktalarını geliştirir.

Takılma noktaları ve öneriler

Bürokratik süreçler: Gönderen kurum engelli öğrencinin Erasmus’a katılımı konusunda haberdar olsa da tecrübeli olmayabilir. Kurum bilgisizce davranmazsa ve kritik ayrıntıları atlamazsa, öğrenci hak ettiği desteğe erişir.

Alışma süreci engelli öğrenci için daha önemli. Ev sahibi üniversitenin engelli birimi ortak dil bilmesinde de yeni ortamda oryantasyon ve bilgi aktarımı ayarlanmalı.

Refakatçi: Yurt dışına ilk defa giden bir engellinin destek mekanizmaları, memlekette kurduğu rutinden mutlaka farklı olacaktır. Hangi noktalarda desteğe ihtiyaç olacağını önceden bilemez. Desteğe ihtiyacı olabilecek aday, refakatçi için başvurabilir.

Yabancı dil öğrenmek, materyale veya mekana erişim zorluğundan dolayı, birçok engelli öğrenci için zordur. Ziyaret edeceği ülkenin dilini bilme ihtimali daha azdır. Gitmeden önce Türkiye’de temel seviyede İngilizce öğrenilmeli: Özellikle de konuşma ve dinleme. [Erasmus online dil desteği sayfası](http://www.erasmus.org) mevcuttur.

Beklenti ve varsayım öğrenciyi zor duruma sokabilir. Yaşadıkları, beklentilerinden farklı olunca esnek olmayı öğrenir. Ne kadar hazırlık yapılsa da öngörülme nokta ortaya çıkar. Bu zamanlarda mentörle görüşür, sakin ve güvenli ortamda uygun alternatifleri belirler ve adım adım uygular.

Bu posterin elektronik versyonu <http://eged.org/node/252> sayfasında bulunmaktadır.

Makale: [Holben A. Özel C. \(2015\) “International Exchange with a Disability: Enhancing Experiences Abroad through Advising and Mentoring”](#) Journal of Postsecondary Education and Disability, Vol. 28-4 p405-412

Uluslararası değişimi destekleyen programlardan en bilineni Erasmus’tur. 2008-9 yılında Erasmus programlarına katılan 198 600 öğrencinin sadece 213’ünün engelli olduğu açıklandı. Türkiye’den 2010-2014 yılları arasında engelli olduğu bilinen 30 kişi Erasmus programına ve 51 kişi Gençlik programlarına katılmıştır (Ulusal Ajans 2016). Bu istatistik verilerinin yetersiz olduğu bilinmektedir.

Uluslararası değişim programlarına katılmayı düşünen engelli birey kendini daha az hazır hissedebilir çünkü:

- Bilgi yetersiz: Çok az örnek rol model olabilecek kişi var. Az sayıdaki örnek kişiler deneyimlerini belgeliyor.
- Daha önce kendini geliştirme fırsatı olmadıysa tecrübesiz olur ve sorumluluk az kalabilir.
- Hayata aktif katılımı sınırlı olunca ve [mikro saldırıya](#) uğrayınca, özgüven daha zor gelişir.
- Toplumsal algı ve tutumları engellinin cesaretini kırabilir. Aile ve arkadaşlar yurt dışı deneyimini kısıtlayabilir.

Mentörlük:

Adım atabilmek bazı insanlar için daha büyük çaba gerektirir. Mentörlük, güvenli ve anlayışlı bir ortamda adım atmayı kolaylaştırır. **Mentör**, öğrencinin düşündüklerini görmesini sağlar. Soru sorar, farklı bakış ve anlayışa dikkat çeker. Karar verme aşamalarında, seçim yapabilmesine destek verir. Yargılamaz. Belli bir hedefe götürmez. Sadece çıkmaz durumlarda yönlendirir. Öğrenci, görüşme talep eder. Kararlar ve sorumluluk onundur. İlk karar rahat hissedeceği bir mentörü seçmek olmalı.